

*The Academy of Management
and Administration in Opole*

**TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF
INTERNATIONAL TOURISM
IN THE CURRENT CONTEXT OF
GLOBALIZATION**

Opole 2020

The Academy of Management and Administration in Opole

**TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF
INTERNATIONAL TOURISM
IN THE CURRENT CONTEXT OF
GLOBALIZATION**

Collective Scientific Monograph

Edited by Jadwiga Ratajczak

Victoria Tsypko

Opole 2020

ISBN 978 – 83 – 66567 – 07 – 8

Trends in the development of international tourism in the current context of globalization. Editors: Jadwiga Ratajczak, Victoriia Tsypko. *Collective Scientific Monograph.* Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-07-8; pp. 215, illus., tabs., bibls.

Editorial Office:

The Academy of Management and Administration in Opole
18 Niedziałkowskiego str., 45-085 Opole, Poland,
tel. 77 402-19-00/01
E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Reviewers:

Tadeusz Pokusa – Professor WSZiA, Ph. D, the Academy of Management and Administration in Opole
Nadiya Dubrovina – Ph. D in Economic Sciences, Associate Professor, School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava (Slovakia)

Editorial Board:

Victoriia Tsypko – D. Sc. in Pedagogical Sciences, Professor, National Transport University (Ukraine), **Jadwiga Ratajczak** – Ph. D, the Academy of Management and Administration in Opole, **Marian Duczmal** – D. Sc., Professor, the Academy of Management and Administration in Opole, **Volodymyr Vasylchuk** – D. Sc. in Historical Sciences, Professor, Kyiv National Linguistic University (Ukraine), **Wojciech Duczmal** – Ph. D, the Academy of Management and Administration in Opole, **Nataliia Ivasyshyna** – Ph. D in Economic Sciences, Associate Professor, National Transport University (Ukraine), **Slawomir Sliwa** – Ph. D, the Academy of Management and Administration in Opole, **Józef Kaczmarek** – Magister, the Academy of Management and Administration in Opole, **Alina Pylichenko** – Assistant of the Department of Tourism, National Transport University (Ukraine), **Filip Pokusa** – Magister, the Academy of Management and Administration in Opole

Publishing House:

The Academy of Management and Administration in Opole
18 Niedziałkowskiego str., 45-085 Opole, Poland,
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

© Authors of articles, 2020
© Publishing House WSZiA, 2020

TABLE OF CONTENTS

Preface	5
Section 1. Theoretical and methodological principles of tourismology	7
1.1. Covid-19: the challenge of the tourism phenomenon in the globalization conditions.....	7
1.2. Tourist features of Germany.....	20
1.3. Current trends and priorities for the global tourist services market development.....	30
1.4. Theoretical foundations of the concept of tourism practices.....	38
1.5. Communicative competence as the most important component of professional training of tourism professionals.....	44
1.6. Modernization of professional tourism education in higher educational institutions of Ukraine in the context of world globalization.....	52
1.7. Socio-cultural features of foreign intercultural training of specialists in tourism industry (German as the second foreign language).....	59
1.8. Theoretical and methodological understanding religious in modern tourismology.....	66
Section 2. Features of development of tourist industry in Ukraine and in the world	
2.1. Logistics of hotel and restaurant services in tourism.....	74
2.2. The impact of Covid-19 on the tourism industry.....	84
2.3. Marketing strategy development of tourism sector in the regions of Ukraine.....	91

2.4. Corporate system of internet marketing on hotel business entities.....	102
2.5. Prospects for green tourism development.....	110
2.6. Influence of tourism on formation of positive international image of Ukraine.....	119
2.7. Development peculiarities of ecological tourism in Kryvyi Rih.....	129
2.8. Organization of tourist activity in Ukraine.....	139
Section 3. Tourist product as a complex of tourist services	145
3.1. The role of information and communication technologies in the tourist business.....	145
3.2. Current development trends of raw-smoked sausages in the context of gastronomic tourism.....	153
3.3. The evolution of tourism on the Korean peninsula.....	159
3.4. Dynamics and tendencies of development of recreational and tourist resources of France.....	166
3.5. Objects of dark tourism and them cultural and historical potential in countries of Asian region.....	177
3.6. Georgia's tourism potential: present and development prospects.....	184
3.7. Formation and use of funds for the innovation activities of enterprises.....	189
3.8. Investigated mechanism's of maintenance of economic safety of the enterprises of tourist sphere.....	195
Annotation	206
About the authors	213

3.8. Investigated mechanism's of maintenance of economic safety of the enterprises of tourist sphere

Дослідження механізмів забезпечення економічної безпеки підприємств туристичної сфери

Сучасний стан економіки країни, що характеризується динамічністю процесів розвитку майже у всіх секторах національної економіки, і туристичної індустрії зокрема, обумовлює необхідність детального вивчення кожного елемента, що забезпечить адаптацію туристичних підприємств до сучасних умов розвитку бізнесу. За останнє століття туризм перетворився на потужну високорентабельну індустрію, де переплелітаються економічні та соціальні інтереси. Розвиток туризму збільшує кількість робочих місць, розширює торгівлю, транспортні перевезення, спонукає до розбудови доріг, готелів, туристичних баз, розвитку ринкових відносин та міжнародного співробітництва. Загалом, за дослідженнями вчених суспільство переходить на постіндустріальну стадію розвитку, що супроводжується затвердженням провідної ролі сфери послуг і її перевагою над матеріальним виробництвом.

У промислово розвинених країнах частка сфери послуг у валовому внутрішньому продукті зростає з 55 % у 1970 році до 70 % на початку нинішнього тисячоліття. За оцінками Євростату більше половини обсягу ВВП та до 3/4 робочих місць у країнах Євросоюзу забезпечується за рахунок сфери послуг [1, с.136]. Саме цей сектор у багатьох країнах активно розвивається та забезпечує значне зростання економіки і досить помітну частку в структурі зайнятості. І навіть ті вчені, які не схильні перебільшувати значення сфери послуг у вітчизняній економіці, відзначають, що і в Україні зокрема найближчим часом її роль істотно підвищиться [2, с.45].

Сучасна туристична сфера представлена туристичними підприємствами, що визначаються як організації, які виробляють туристичні товари чи надають послуги туристам. Сьогодні туристичне підприємство розглядається як відкрита система, що функціонує в нестабільному та динамічному зовнішньому середовищі, яке створює загрози та небезпеки ефективного господарювання суб'єктів туристичної діяльності [1, с.136-137]. В умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища проблема забезпечення економічної безпеки туристичних підприємств, яка значною мірою визначається ефективною системою захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, є достатньо актуальною та є одним з пріоритетів сучасних наукових досліджень.

Основними суб'єктами підприємницької діяльності в туризмі є туристичні оператори (туроператори), туристичні агентства, готелі та інші структури (дилери). Економічна ефективність галузі туризму означає здобуття економічного ефекту від організації туризму в масштабах держави, туристичного обслуговування населення регіону тощо.

Специфіка української економіки сьогодні така, що національне підприємство повинно передбачити заходи забезпечення економічної безпеки ще на стадії його створення. Такі заходи дозволять попередити або мінімізувати негативний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз, а також їх шкідливі наслідки.

У зв'язку зі стрімкими темпами розвитку туристичної індустрії в Україні менеджмент економічної безпеки підприємств туристичної галузі в контексті управління конкурентоспроможністю підприємств туризму у регіонах вимагає нових підходів для аналізу і прогнозування процесів управління підприємствами їх подальшої діяльності. За таких умов питання розроблення спеціального інструментарію для підвищення конкурентоспроможності підприємств туристичної індустрії та забезпечення економічної безпеки регіонів набуває особливої актуальності.

Проблема наукового дослідження фінансово-економічної безпеки підприємств туристичної індустрії стає особливо актуальною у період активізації євроінтеграційних процесів, із приходом на вітчизняний ринок міжнародних туристичних операторів, тощо. Головна мета фінансово-економічної безпеки підприємств туристичної індустрії полягає у гарантуванні їх стабільного та максимально ефективного функціонування й високого потенціалу розвитку в майбутньому.

Питанням забезпечення економічної безпеки підприємств нині приділяється значна увага як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Так, вагомий внесок у висвітлення проблем, що пов'язані з економічною безпекою підприємств, здійснено науковцями, серед яких О.В. Ареф'єва [3], Т.М. Іванюта [4], Д. Ковальов [5], Г.В. Козаченко [6] та ін.

Однак окремі завдання, що пов'язані з дослідженням умов економічної безпеки туристичних підприємств, залишаються недостатньо вирішеними та розробленими як у теоретичних, так і у практичних аспектах.

На жаль, внутрішній туризм в Україні сьогодні ще не здатен належним чином забезпечити значні надходження у державний бюджет, хоча прогноз на перспективу досить оптимістичний: країна має всі необхідні умови і ресурси для розвитку внутрішнього туризму, серед яких ключовий фактор – історико-культурна спадщина нашої держави [7, с.11]. В цьому аспекті актуальність дослідження посилюється тим, що у зв'язку з розвитком вітчизняного туризму, значним природним та історико-культурним потенціалом України зростає науковий інтерес щодо ефективного функціонування підприємств вітчизняної туристичної сфери.

Проблеми забезпечення економічної безпеки у сфері туризму, зумовлені загрозами ззовні, існували завжди, проте сьогодні вони досягли апогею у зв'язку з наслідками фінансово-економічної кризи, що загострили фінансові аспекти економічної безпеки регіонів (зокрема, у сфері туристичної індустрії); необхідністю модернізації та структурної перебудови в реальному секторі; розривом господарських зв'язків і єдиного інвестиційного простору, змінами спеціалізації регіонів, розбалансованістю підприємств туризму; залежністю бізнесу та життєдіяльності населення від зовнішнього середовища; різним

ступенем готовності регіонів до функціонування в умовах жорсткої ринкової економіки, наявним у них потенціалом розвитку [7, с.14].

Економічна безпека становить найважливішу частину національної безпеки і є фактором, що забезпечує успішний розвиток держави. У сучасних умовах все більше значення з точки зору економічної безпеки національної економіки набуває індустрія туризму [8, с.133].

Будь-яке туристичне підприємство діє в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз і, таким чином, потребує відповідного інструментарію для адекватної відповіді на виклики і загрози своїм інтересам в межах просторової організації. Комплексним, системним підходом, який відповідає безпековим потребам туристичного підприємства є система економічної безпеки, до основних функцій якої належить захист інтересів підприємства та забезпечення стабільного довгострокового його функціонування.

Дослідження наукових джерел щодо сутності економічної безпеки підприємства засвідчує, що категорія різними науковцями трактується неоднозначно. Одні науковці його розуміють як стан захищеності, що є найбільш обґрунтованим, адже такий підхід відображає зміст самого поняття «безпека». Так, Д. Ковальов та Т. Сухорукова зазначають, що економічна безпека підприємства – це стан захищеності діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відображаються негативно на його діяльності [5, с.49].

Інші розглядають економічну безпеку як стан використання ресурсів або потенціалу. Так, С. Ілляшенко [9] вважає, що економічна безпека підприємства – це стан ефективного використання ресурсів підприємства й існуючих ринкових можливостей, який дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам та забезпечує його тривале виживання й стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії.

Г.В. Козаченко зазначає, що економічна безпека підприємств – це міра гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства [6].

Економічну безпеку туристичного підприємства можна розглядати як стан захищеності суб'єкта господарювання від зовнішніх і внутрішніх загроз, що характеризує його здатність забезпечувати стабільні результати виробничо-господарської діяльності та стійкі позиції на туристичному ринку. Безпека туризму є актуальним завданням всіх без виключення учасників туристської діяльності. Кажучи про безпеку туризму, автори виділяють наступні рівні:

- безпека споживачів турпродукту (туристів);
- безпека виробників турпродукту;
- безпека дестинацій (від туристів, які можуть завдати їй шкоди).

Безумовно, поняття «безпека» багатогранне, що робить неможливим складання переліку всіх складових цього поняття в найбільш загальному випадку. На наш погляд, кажучи про безпеку в туризмі, необхідно виділяти конкретний об'єкт безпеки.

Залежно від масштабів туристської діяльності можна виділити 5 рівнів системи безпеки туристської сфери:

- мега-рівень (міжнародний, міждержавний);
- макро-рівень (державно-галузевий);
- мезо-рівень (регіональний)
- мікро-рівень (оперативно-виробничий);
- нано-рівень (індивідуальний, особовий).

На кожному рівні присутній свій об'єкт безпеки: світ в цілому, держава/галузь, регіон/район, підприємство/організація, людина (турист / працівник індустрії туризму / мешканець міста).

Відповідно до запропонованої системи класифікації об'єктів безпеки в туризмі, доцільно виділити наступні складові економічної безпеки в туризмі:

- економічна безпека країни;
- економічна безпека туристсько-рекреаційного комплексу;
- економічна безпека туристської дестинацій;
- економічна безпека підприємств сфери туризму;
- економічна безпека особи (туриста, місцевого мешканця).

Економічну безпеку туристичного підприємства можна розглядати як стан захищеності суб'єкта господарювання від зовнішніх і внутрішніх загроз, що характеризує його здатність забезпечувати стабільні результати виробничо-господарської діяльності та стійкі позиції на туристичному ринку.

Алгоритм забезпечення економічної безпеки будь-якого підприємства можна відобразити в 3 етапи:

- 1 етап (ознайомлення та підготовка);
- 2 етап (створення і функціонування);
- 3 етап (контрольний запуск та удосконалення).

Кожний етап містить низку факторів, характерних лише для нього. До першого етапу входять такі фактори, як попереднє вивчення специфіки бізнесу підприємства, його контрагентів, місця на ринку, тощо. Такі фактори є суто індивідуальними для кожного підприємства [9].

В зазначеному контексті туризм розглядається як складна соціо-еколого-економічна система, для якої забезпечення економічної безпеки бачиться через побудову всебічної комплексної системи безпеки на різних рівнях. Враховуючи, що сама туристська система є складною, багаторівневою структурою з різноманітним внутрішнім зв'язком, а також частиною складнішої системи, що включає такі елементи, як суспільство, економіку, природне середовище, то й система безпеки туризму є не менш складною системою. У зв'язку з чим, формування ефективної комплексної системи безпеки розвитку сфери туризму бачиться нами як одне з першочергових завдань державної політики у сфері туризму [10]. Так, туризм розглядається як відкрита система, поділена умовно на три взаємодіючі підсистеми (економічну, природну і соціальну) і направлена на стійкий безпечний розвиток, що й припускає інтеграцію таких компонент як економічна, екологічна і соціальна безпека [10]. Успішне функціонування та розвиток туристичних підприємств багато в чому

залежить від ефективних управлінських рішень щодо забезпечення їх економічної безпеки. Підприємства туристичної галузі особливо реагують на зміни факторів зовнішнього середовища, тому що їх виробничо-господарська діяльність та продукти праці характеризуються специфічними особливостями [1, с.137].

Функціонування туристичних підприємств спрямовано на створення туристичного продукту, який являє собою попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо) [11]. Поняття туристичного продукту є ширшим від поняття туристичної послуги, адже турпродукт включає в себе як послуги, так і товари, що призначені для задоволення потреб туристів.

Рівень економічної безпеки підприємства насамперед залежить від здатності його керівництва передбачати небезпеки та запобігати можливим загрозам, а також швидко вирішувати проблеми, що виникли внаслідок їхньої негативної дії. Обов'язок керівника підприємства – забезпечити контроль всіх бізнес-процесів, в т.ч. з точки зору їх економічної безпеки від очевидних і потенційних загроз. А кількість загроз збільшуються пропорційно розширенню штату, зростанню обсягів виробництва і продажі виготовленої продукції.

Економічна ефективність підприємств індустрії туризму – це отримання економічного ефекту від організації туризму в масштабах держави, туристського обслуговування населення регіону, виробничо-обслуговуючої діяльності суб'єкта туристичної діяльності. Розвиток туристичної інфраструктури є позитивним імпульсом для туристичної привабливості країни, виступає мультиплікатором зростання національного доходу, валового внутрішнього (національного) продукту, зайнятості населення та підвищення рівня життя населення) [12].

Загрози, які виникають у процесі господарської діяльності туристичного підприємства, формуються всередині підприємства і пов'язані з виробництвом і реалізацією комплексного турпродукту. Вони зумовлюють зниження результативності основної діяльності підприємства і впливають на ринкову вартість бізнесу. Прикладами такого виду загроз можуть бути: низька якість організації та планування туристичної діяльності підприємства, порушення фінансової дисципліни, несвоєчасне погашення зобов'язань підприємства, у тому числі з виплат працівникам, недостатня кваліфікація персоналу, використання неконкурентоспроможного туристичного продукту тощо) [12].

Функціональні складові економічної безпеки – це множина або сукупність основних складових економічної безпеки підприємств, істотно відмінних одна від одної за своїм змістом, способами забезпечення рівня економічної безпеки кожної з них). Економічна безпека включає такі основні функціональні складові: фінансову, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну та силову (охоронну) [9, с.14].

Фінансова складова розглядається як сукупність фінансових результатів діяльності підприємства, що відображають його спроможність пристосуватися до мінливих умов та факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

У період кризи питання фінансово-економічної безпеки стало достатньо актуальними для підприємств туристичної індустрії. Значна кількість підприємств сфери туризму знаходиться у скрутному становищі. Ключовими чинниками, що суттєво впливають на фінансово-економічне становище підприємств туристичної індустрії є:

- ємкість та широта охоплення ринку туристичним підприємством;
- доступність та ціна товарного асортименту туристичного підприємства;
- стан матеріально-технічної бази підприємства туризму;
- рівень кваліфікації персоналу туристичного підприємства;
- спеціалізація підприємства туристичної індустрії;
- наявність у структурі товарної політики пропозицій міжнародного та національного рівня;
- рівень місцевих податків та зборів;
- рівень інфляції, купівельна спроможність населення;
- комунікаційна та інформаційна політика туристичного підприємства.

Інтелектуально-кадрова складова містить у собі два тісно пов'язані між собою напрямки забезпечення ефективної діяльності підприємства. Кадрова складова включає всі аспекти, що стосуються роботи з персоналом, підвищення ефективності його праці, планування й управління персоналом. Інтелектуальна ж стосується всіх аспектів, що визначають якість персоналу підприємства.

Техніко-технологічна складова ґрунтується на забезпеченні підприємства новітньою технікою й технологіями, на всіх аспектах, які визначають наскільки рівень технологій підприємства відповідає стандартам, а також, чи є у підприємства потенціал для подальшого розвитку.

Політико-правова складова враховує всі аспекти, що формують правове забезпечення діяльності підприємства, а також можливості його адаптації до змін у законодавстві, державному управлінні тощо

Інформаційна складова стосується аспектів, що формують інформаційне забезпечення функціонування підприємства, якість та кількість наявної інформації. Інформаційна складова для підприємств туристичної сфери має важливе значення, адже належний рівень використання інформаційних та телекомунікаційних технологій дає можливість розширювати обмін інформацією між підприємствами, збільшувати рівень інформованості споживачів про туристичні продукти, підвищувати якість туристичних послуг.

Під інформаційним забезпеченням автори розуміють комплекс різноманітних типів еколого-етнічної, культурної, соціальної, природно-географічної, економічної, ресурсної та супутньої інформації, яка формує сферу туристичних послуг, включаючи інструментарій збору, систематизації, обробки, збереження, пошуку, актуалізації та поширення даних. Інформаційне забезпечення доречно досліджувати у двох аспектах: перший, як процес забезпечення інформацією; другий, як комплекс форм, документів, нормативної

й законодавчої бази, здійснюваних ухвал, щодо розміру, масштабів, форм та розміщень наявної інформації, яка застосовується в інформаційній системі для ухвалення управлінських рішень [5, с.116].

Екологічна складова передбачає врахування всіх аспектів діяльності підприємства, а особливо виробничого процесу, що спричиняють негативний вплив на навколишнє середовище та екологію регіону і держави, ступеню забезпечення екологічного контролю та ефективності витрат підприємства на природоохоронні заходи.

Силова складова враховує всі аспекти діяльності підприємства, що визначають фізичну безпеку його працівників, туристів, що ним обслуговуються, ступінь збереження майна від негативних впливів та захищеність інформаційних ресурсів суб'єкта господарювання.

Забезпечення економічної безпеки підприємства за всіма функціональними складовими можливо за допомогою діагностики, аналізу та оцінювання зовнішніх та внутрішніх загроз, розроблення заходів щодо їх усунення, а рівень економічної безпеки туристичного підприємства залежить від здатності його керівництва своєчасно реагувати та усувати наслідки негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища [13, с.130-131].

У туристичній сфері загрози безпеці суб'єктів туристичної діяльності можна визначити як поняття, що характеризує дію, процес або явище, в результаті яких виникає можливість зниження конкурентоспроможності туристичного продукту, що призводить до зменшення попиту на нього, недоотримання очікуваної величини прибутку або збитків підприємством [12].

Під час класифікації загроз економічної безпеки підприємства більшість учених виділяють внутрішні (джерелом виникнення яких є суб'єкт господарювання) та зовнішні загрози, що не залежать від діяльності підприємства, але негативно впливають на його функціонування. Проте зовнішнє функціонування туристичного підприємства є багаторівневим, і загрози його економічній безпеці виникають на кожному рівні [12].

Слід зазначити, що розвиток туризму безпосередньо залежить від забезпечення безпеки туристів, від рівня захисту їх життя, здоров'я, майна. Зростаюча кількість і частота однорідних нещасних випадків і подій, що відбуваються у тому числі і з вітчизняними туристами, з різних причин в країні і за кордоном, вказує на відсутність належної і цілеспрямованої роботи в плані забезпечення безпеки туристів. На сучасному етапі відсутня централізована система статистики нещасних випадків та інших подій з туристами. Створення такої системи може з'явитися базисом, відправною крапкою для створення механізму безпеки. При цьому необхідно врахувати, що безпека є головною споживчою властивістю, якою об'єктивно і реально повинна володіти туристська послуга. Інші споживчі її властивості можуть реалізуватися повною мірою тільки у випадку, якщо ця безпека буде гарантована [10].

У процесі господарювання аналіз, оцінка та заходи зниження загроз економічної безпеки туристичних підприємств повинні стати невід'ємною складовою прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень щодо діяльності суб'єктів господарювання, оскільки повністю уникнути їх проявів

дуже складно. При цьому система негативних факторів повинна розглядатись як структурована сукупність взаємопов'язаних компонентів [1, с.139-140].

Аналіз потенційних загроз та їх негативних наслідків для підприємства дає можливість керівництву визначити взаємозв'язки між найбільш характерними факторами загроз та оцінити їх вплив на виробничо-господарську діяльність, а також дозволить передбачити виникнення пріоритетних для туристичної сфери загроз та вжити запобіжних заходів. Але в сучасних ринкових умовах забезпечення економічної безпеки підприємств ускладнюється через нестачу ресурсів, неможливість передбачення змін у зовнішньому середовищі, прорахунки в управлінській сфері [1, с.140].

Зовнішнє функціонування підприємств туристичної сфери багаторівневе, тому слід окремо розрізнити зовнішні загрози мега- (світового рівня), макро- (загальнодержавного рівня) та мезорівня (регіонального). Такі загрози мають непрямий вплив на функціонування туристичних підприємств. До загроз мегарівня можна віднести правову, економічну та соціальну ситуацію в країнах, що формують туристичні та інвестиційні потоки в Україну; тенденції та темпи розвитку світового ринку туристичних послуг; події міжнародного масштабу (економічна криза, війни, терористичні акти та ін.); законодавчі акти міжнародних туристичних організацій тощо [1, с.140-141].

Крім зазначених вище груп загроз, у туристичній сфері можна також виділити окрему групу внутрішніх загроз – мікрорівня (рівня окремого підприємства), що характеризують відносини підприємства з туристами, контрагентами, персоналом та ін.

Негативними наслідками неврахування загроз економічній безпеці туристичних підприємств у разі їх настання є зниження рівня конкурентоспроможності туристичних послуг, втрата покупців туристичних продуктів, фінансові збитки, недоотримання прибутків. Успішне запобігання настанню загроз забезпечує стійкість роботи туристичних підприємств, що виражається у стабільності результуючих показників, зокрема стабільному збільшенні кількості споживачів туристичних послуг, зростанні прибутків, нарощуванні туристичних ресурсів [1, с.143].

Можна говорити про те, що об'єкт (туристська дестинація, турист та ін.) знаходиться в стані економічної безпеки в тому випадку, коли можливі загрози усунуті, а ризики мінімізовані. Очевидно, що для ефективного запобігання загрозам необхідна оцінка як можливості їх виникнення, так і впливу негативних дій на економічний об'єкт, зокрема, туристсько-рекреаційний комплекс. Ця оцінка може бути отримана на основі аналізу критерію економічної безпеки [10].

Показники стійкого розвитку туризму включають комплекс показників екологічного, соціального або ділового розвитку. З іншого боку, показники можуть бути представлені за категоріями, які відображають їх внесок в політику розвитку туризму або визначення інвестиційних можливостей. В цьому випадку, існують показники процесу розвитку, комерційні або суспільно-політичні. Там, де показники розвитку або соціальні показники завищені, це приводить до порушення рівноваги між показниками

навколишнього середовища і соціально-економічними показниками. На практиці всі ці показники можуть принципово використовуватися для оцінки рівня безпеки розвитку туризму, формулювання політики суспільного і туристського розвитку, або для перевірки можливостей вкладень в туристський бізнес [3, с.110].

Для забезпечення ефективної системи соціо-еколого-економічної безпеки туристських дестинацій вважаємо необхідним кроком формування стратегій стійкого розвитку туризму для дестинацій на основі таких принципів, як визначення меж розвитку туризму, мінімізація ризиків, порівняння стійкості і безпеки допоможуть зробити процес стратегічного планування в туризмі ефективним і обґрунтованим [5, с.65]. В результаті успішного здійснення стратегії стійкого туризму регіон повинен отримати розвинений комплекс підприємств туристського кластера, які не тільки забезпечують якісний відпочинок для туристів, але й створюють робочі місця та забезпечують доходами місцеве населення, сприяють розвитку інфраструктури послуг для відвідувачів і місцевого населення, сприяють обопільному навчанню і подоланню культурних бар'єрів між туристами і місцевим співтовариством, і останнє, але не менш важливе – зберігають навколишнє природне середовище і запобігають екологічним наслідкам розвитку туризму в дестинації [6, с.54].

Заходи з підвищення економічної безпеки сфери туризму можуть включати наступне:

- підвищення конкурентоспроможності туристських дестинацій на внутрішньому і міжнародному ринках шляхом: підвищення якості туристських товарів і послуг; поліпшення якості обслуговування та умов праці; створення сприятливого ділового середовища; розвиток бренд-менеджменту; підвищення рівня безпеки туристів і місцевого населення; формування професійних кадрів у сфері туризму;

- розвиток внутрішнього і в'їзного туризму;

- скорочення сезонності попиту за рахунок: розвитку позасезонних видів туризму (соціального, ділового, лікувального, подієвого); розвиток зимових видів туризму;

- використання в процесі виробництва туристської послуги продуктів і товарів місцевого виробництва;

- стійкий розвиток туризму внаслідок: збереження природної і культурної спадщини; підтримку розвитку співпраці та поліпшення якості життя в умовах активного розвитку туризму; зменшення використання природних ресурсів і виробничих відходів; розвитку якісної екологічної туристської інфраструктури та розробки стандартів безпеки всіх послуг, що входять до складу туру, і особистої безпеки туриста.

Економічна безпека туристичних підприємств здійснюється під впливом суб'єктів зовнішнього середовища. В результаті державного та регіонального прямого та опосередкованого впливу з боку органів державної влади змінюється рівень економічної безпеки туристичних підприємств [14, с.39]. Елементами державного регулювання економічної безпеки туристичної

діяльності виступають нормативно-правові акти; заходи з сприяння просування туристичного продукту на внутрішньому та світовому туристичному ринку; ліцензування і стандартизація суб'єктів туристичної індустрії та елементів комплексного туристичного продукту; виділення прямих бюджетних асигнувань; податкове та митне регулювання; надання пільгових кредитів; сприяння розвитку наукових досліджень в сфері туризму тощо [14, с.40].

Економічна безпека туристичного підприємства та його управління повинна ґрунтуватися на цілях успішного його функціонування і розвитку за всіма сферами діяльності і впливу на ринку надання послуг. Для забезпечення економічної безпеки туристичного підприємства від впливу суб'єктивних і об'єктивних причин, керівництву необхідно приймати рішення з такою ж швидкістю, з якою виникають і негативні зміни, а також потрібно вміти їх передбачати. Для найбільш якісної захищеності потрібно впровадити особисту службу економічної безпеки туристичного об'єкта.

Загалом слід наголосити, що загрози безпеці, по-перше, являють собою усвідомлення дій чи прагнення до них в усіх сферах діяльності туристичного підприємства і на всіх рівнях компетенції, що мають за мету нанесення втрат шляхом відкритих або завуальованих крадіжок, зловживань і т. ін., по-друге, – це прорахунки і помилки на всіх рівнях управління у зв'язку з некомпетентністю, недбалістю, бездіяльністю. По-третє, це загрози з боку зовнішніх структур у зв'язку з їх діями, що зазначено в перших двох ситуаціях. Але в усіх випадках вони пов'язані з процесами, ресурсами, витратами, що відбуваються в господарській діяльності туристичного підприємства [15, с.139]. Проте, процеси первинні, загрози – вторинні, і це визначає необхідність розгляду загроз, перш за все, у зв'язку з господарськими процесами, пов'язаними з ними сферами діяльності, ресурсами, витратами, центрами виникнення, результатами [15, с.140].

Таким чином, формування системи економічної безпеки туристичних підприємств є необхідною складовою менеджменту в умовах глобальної нестабільності. Комплексна система економічної безпеки туристичного підприємства повинна включати комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, які здійснюються спеціальними органами, службами, підрозділами туристичного підприємства, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства і держави від протиправних дій з боку реальних або потенційних фізичних або юридичних осіб, які можуть привести до суттєвих економічних втрат і забезпечення економічного зростання в майбутньому. Реалізація зазначених заходів надасть можливість прискорити стабілізаційні тенденції в туристичній галузі та дозволить наблизити не лише кількісні, а і якісні показники розвитку туризму України до міжнародних стандартів.

Отже, становлення фінансово-економічної безпеки підприємств туристичної індустрії в умовах глобальних та внутрішньогосподарських змін є тривалим процесом пошуку інструментів, що ґрунтується на гнучкому реагуванні по відношенню до змінних умов ринкової кон'юнктури.

Література:

1. Кальченко О. М. Економічна безпека підприємств туристичної сфери / О.М. Кальченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 136-147. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_1_21
2. Абрамов В. В. Конспект лекцій з дисципліни «Туризмознавство» (для магістрів спеціальності 8.14010301 – Туризмознавство) / В. В. Абрамов; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 71 с.
3. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.
4. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 256 с.
5. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
6. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность: сущность и механизмы обеспечения : монография / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
7. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навчальний посібник. / В.К. Федорченко, Т. А. Дьорова, Передмова В.А. Смоля. – К.: Вища школа, 2002. – 195 с.
8. Овчаренко Е.И. Система економічної безпеки підприємства /Е.И. Овчаренко// Экономика Менеджмент Підприємництво – 2012 – № 24 (II) –С. 132-145.
9. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко// Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3(21). – С. 12-19.
10. Корж Н.В. Формування системи економічної безпеки індустрії туризму як складової стійкого розвитку туризму в Україні / Н.В. Корж, О.В. Заноско // Экономика. Управление. Инновации. – 2011. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2011_2/11knvtvy.pdf
11. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
12. Шаповалова Е.И., Экономическая безопасность туристических предприятий / Е.И. Шаповалова, А.Л. Тофан // Экономика и управление в туризме [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/law:> http://science.ucoz.ua/publ/nauchno_prakticheskie...i.../15-1-0-1094
13. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія /С. М. Шкарлет. – К. :Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 432 с.
14. Охрименко О.О. Соціальні аспекти безпеки сфери туризму в умовах глобалізації / О.О. Охрименко// Стратегічна панорама – 2006 – № 1. – С. 38-41.
15. Маркіна І. А. Загрози і небезпеки в діяльності підприємств туристичної сфери / І. А. Маркіна, В. М. Маховка // Проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 135-142. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_3_19

Annotation

Section 1. Theoretical and methodological principles of tourismology

- 1.1. **Tsytko Victoria. Covid-19: the challenge of the tourism phenomenon in the globalization conditions.** The author of the article has shown that the functioning of the tourism industry in modern conditions is inevitably determined by the conditions of globalization, and its role in modern processes is manifested in the fact that tourism is one of the most effective ways of expanding the interaction of representatives of different cultures and countries, a means for intercultural dialogue between peoples, a peculiar «field» to develop international cooperation principles. The consequences of the COVID-19 coronavirus outbreak as a global challenge for the development of the international tourism industry and the strategic priorities for its further development are analyzed.
- 1.2. **Vasylchuk Volodymyr. Tourist features of Germany.** Features of and modern progress of tourist business of Germany of trends are examined in the article. Basic of problems and perspective directions of development of permanent and health tourism are outlined, winter to sport and other the analysis of structure of modern industry of tourism is of Conducted of with and location and role in her hotel business, genesis and his progress trends are investigated in and region and abroad. The questions of development of the specialized international exhibition measures which became the reliable indicator of the state of industry are examined, optimum represent main progress of key segments of international tourism trends. The ground of high socio-economic value of trade tourist education of Germany, which has the features, is given. Long-term prognoses are outlined functionings of tourist industry, which have substantial potential for subsequent development.
- 1.3. **Kucheriava Hanna. Current trends and priorities for the global tourist services market development.** The article deals with current trends in the development of the global tourist services market. It is determined that within the context of globalization and regionalization the international tourism fosters dynamic development and becomes one of the substantial factors of economic growth and improving the population welfare. The recently formed regional tourist markets has been found to differ in the intensity of the tourist flows, the tourists contingent, the level of tourist infrastructure development, and the specificity of tourist services. The regional distribution specificities of the tourist flows and tourism income are identified. Priority areas for international tourism development are defined.